

Metodický pokyn k Open Science pro žadatele projektů

Open Science je otevřený přístup k vědeckým informacím, zahrnující publikování v Open Access, dále například Open Data, Open Source, Open Peer Review a další formy otevřené vědy.

Podle [Strategie Open Access a Open Science \(2023-2030\)](#) Mendelovy univerzity, vzniklo pro metodickou podporu otevřené vědy Open Science centrum, které poskytuje také podporu vědcům při žádostech o projekt. Centrum nabízí konzultace k Data Management Plan a ke splnění Open Science podmínek v projektových žádostech.

V projektových žádostech je potřeba popsat správu výzkumných dat a poskytnout informace o dostupnosti a způsobu šíření výsledků výzkumu a výzkumných dat. Vždy je důležité, aby si žadatel zkontroloval stanovené podmínky pro Open Science v zadávací dokumentaci konkrétní výzvy, jelikož se požadavky poskytovatelů, ale i jednotlivých výzev, mohou lišit.

Nejčastější poskytovatelé dotací a jejich výzvy:

- **OP JAK:** V rámci projektů OP JAK byla zveřejněna [příručka postupů otevřené vědy](#)
- **TAČR:** Veškeré důležité informace k Open Access a výzkumným datům naleznete v příručce: [Výzkumná data a otevřený přístup k výstupům/výsledkům](#). Podmínky Open Science jsou v zadávací dokumentaci u vyhlášených projektů.
- **GAČR:** Informace jsou v [zadávací dokumentaci](#) projektových výzev.
- **Horizon Europe:** Open Science [HE Programme Guide](#), (str. 40).

Informace k otevřenému přístupu (Open Access) v projektech

1. Pokud je podmínkou projektu, aby výstupy projektu byly Open Access (vždy uvedeno v zadávací dokumentaci):

uvádíte do projektových návrhů, které výsledky budou Open Access v daném projektu. V některých projektech nestačí jen publikovat v Open Access, ale i vložit publikační výsledky do repozitáře, který umožní dlouhodobou archivaci výsledků vědy a výzkumu a umožní otevřený přístup k těmto výsledkům. Jedná se např. o projekty Horizon Europe, OP JAK, a v některých případech TA ČR. **U GA ČR je Open Access pouze doporučený.**

Varianty Open Access v projektech:

A) Výstupy projektu budou publikovány v režimu Open Access (Gold Open Access)

*Časopisy v Open Access lze najít v [DOAJ](#).

B) Výstupy projektu budou archivovány v důvěryhodném repozitáři (Green Open Access), a to buď v Otevřeném publikačním repozitáři výsledků vědy a výzkumu Mendelovy univerzity v Brně nebo v důvěryhodném repozitářiXY.....

*Repozitář můžete vybrat z registru [Open DOAR](#).

A+B) Výstupy projektu budou publikovány v režimu Open Access (Gold Open Access) a budou také archivovány v důvěryhodném repozitáři (Green Open Access), a to buď v otevřeném repozitáři výsledků vědy a výzkumu Mendelovy univerzity v Brně nebo v důvěryhodném repozitářiXY.....

*! Upřesňující poznámka: před publikováním je vždy nutné **zkontrolovat Open Access podmínky daného vydavatele a časopisu** (např. zda je možné vložit do repozitáře) a přidělené licence Creative Commons. Licence a podmínky lze nalézt: <https://openpolicyfinder.jisc.ac.uk/> nebo na webu časopisu. Je nutné zkontrolovat, zda výběr časopisu nebo repozitáře splňuje podmínky daného projektu!*

2. Pokud je podmínkou projektu publikování výstupu v režimu Open Access, lze poplatky APC (Article Processing Charge) za publikování v otevřeném přístupu zahrnout do uznatelných nákladů projektu.

! Poznámka k publikačním výstupům: Například u zadávací dokumentace TA ČR: Uchazeči jsou povinni v této veřejné soutěži zajistit otevřený přístup „open access“ k druhům výstupů/výsledků (označeným hvězdičkou ()) a k souvisejícím výzkumným datům. U GA ČR je Open Access pouze doporučený.*

Popis správy výzkumných dat do studie proveditelnosti

V projektových žádostech je vyžadován stručný popis správy výzkumných dat. Žadatel by měl v žádosti odpovědět na následující témata:

Jaká výzkumná data budete v rámci projektu vytvářet, zpracovávat nebo sbírat

**vždy doplňte podle Vašeho aktuálního výzkumu.*

"V projektu budou generována data XY ve formátu ZX za pomoci metody YZ..."

"V projektu budou sbírány vzorky AB, jejich sběr bude probíhat doplňte"

"V projektu budou např. dotazníková šetření zaměřená na doplňte, budou zajištěny informované souhlasy respondentů..."

Pokud budete pracovat v projektu s již existujícími daty:

"V projektu budou využita data z databází XY... (doplňte z jakých + link) pro účel YZ."

“V projektu budou využita data XY z předchozího výzkumu/projektu YZ (doplňte název + link).”

Jaké metody a zásady jejich správy použijete s ohledem na FAIR principy (vyhledatelnost, přístupnost, interoperabilita a znovuvyužitelnost)

**vždy doplňte podle Vašeho aktuálního výzkumu.*

Ukládání dat během výzkumu (data se kterými se pracuje):

“Výzkumná data budou v průběhu projektu uložena na XY (doplňte, kam data ukládáte v průběhu výzkumu: např. na sdíleném disku pracoviště/OneDrive (O365), který je pravidelně zálohován”.

Dokumentace dat, popis dat, metadata:

„Výzkumná data budou popsána, a to pomocí: doplňte možnost, jak data popisujete: např. laboratorního deníku/textového souboru README/souboru s popisem veličin a měření apod. Data budou popsána dle zvyklostí pracoviště: doplňte stručně, co používáte: např. popis metody, parametry měření, přístroj apod.“

! Pokud budou v projektu citlivá data nebo osobní údaje, bude potřeba je zabezpečit. Popište, jak tyto data chcete ochránit, např. zda budou anonymizována, kdo k nim bude mít přístup apod.

Zda a jakým způsobem budete data sdílet a publikovat

Budete výzkumná data otevřeně sdílet? Projděte si informace o podmínkách sdílení výzkumných dat ve výzvách projektů (např.: TAČR: s. 5-6 [ZDE](#).). Pokud se na Váš výzkum vztahuje výjimka z otevření dat, popište ji. Informace, kde hledat [datové repozitáře](#).

“Výzkumná data týkající se XY nemohou být otevřená, protože se na ně vztahuje výjimka XY...”

“Výzkumná data budou uložena a zveřejněna v důvěryhodném repozitáři (vyberte si, který chcete použít, viz <https://uvis.mendelu.cz/datove-repozitare>: např. v [Zenodo](#) nebo v [národním datovém repozitáři](#) od CESNET nebo v oborovém repozitáři XY”.
Data budou mít přiděleny trvalý identifikátor DOI (pozn. u oborového repozitáře zkontrolujte, zda uděluje DOI) a budou popsány základními metadaty.”

„Podkladová data k článku budou uložena v repozitáři XY, v textu publikovaného článku bude uveden odkaz na uložená data.”

Náklady na správu dat a Open Access

V některých projektech lze zahrnout do nákladů projektu výdaje na správu výzkumných dat: například na datová úložiště (navýšení kapacity), datové repozitáře nebo na pozici Data Stewarda, nebo také poplatky za Open Access publikování (APC).

Pozice Data Stewarda v projektu

V některých projektech lze naplánovat úvazek pro Data Stewarda, který má na starosti správu výzkumných dat ve výzkumném týmu. Doporučujeme si tuto pozici naplánovat, protože je správa dat časově náročná.

Pozice Data Stewarda na univerzitě

Metodickou podporu pro správu výzkumných dat na univerzitě má na starosti Data Steward, který je metodickým pracovníkem Open Science centra. Data Steward – metodik nabízí konzultace pro vyplňování a aktualizaci Data Management Plánů, k výběru datových repozitářů apod. Univerzitní Data Steward spolupracuje s Data Stewards jednotlivých pracovišť nebo výzkumných týmů. Kontakt pro vaše dotazy: sona.kehmoiva@mendelu.cz

Informace k Open Science na univerzitě:

- Open Science centrum: <https://uvis.mendelu.cz/osc-aktuality>
- Strategie Open Access a Open Science: <https://doi.mendelu.cz/pdfs/doi/9900/02/9300.pdf>.
- Úložiště MENDELU: <https://uvis.mendelu.cz/uloziste>
- Datové repozitáře: <https://uvis.mendelu.cz/datove-repozitare>
- FAIR data: <https://uvis.mendelu.cz/vyzkumna-data>
- Publikační repozitář MENDELU: [Otevřený repozitář výsledků vědy a výzkumu Mendelovy univerzity v Brně](#)

V případě dotazů se můžete obrátit na Open Science centrum: open-science@mendelu.cz